

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Sociologiska institutionen

Våld, risk och strategi

En kvantitativ undersökning av hur ungdomar i Göteborg
hanterar risker för våld och skapar trygghet
i sin vardag

Examensarbete i Sociologi 15 hp

Författare: Ingrid Schmidt

Handledare: Sara Uhnöo

Januari 2009

ABSTRACT

Titel: *”Våld, risk och strategi: en kvantitativ undersökning av hur ungdomar i Göteborg hanterar risker för våld och skapar trygghet i sin vardag”*

Författare: **Ingrid Schmidt**

Handledare: **Sara Uhnöo**

Examinator: **Micael Björk**

Typ av arbete: **Examensarbete i Sociologi**

Tidpunkt: **3/11-08 – 16/1-09**

Antal tecken inklusive blanksteg: **59 966**

Tidigare forskning har uppmärksammat att många ungdomar anpassar sina vardagsaktiviteter för att känna sig tryggare och för att hantera risker för våld i olika situationer. Dock är kunskapen om dessa strategier begränsad. Syftet med studien har därför varit att kvantitativt undersöka och jämföra i vilken utsträckning ungdomar uppger sig använda olika strategier för att minska risker för våld och skapa trygghet i vardagen. Även att försöka förstå om och i så fall hur ungdomarnas erfarenheter av våld och uppfattningar om risker för våld hänger samman med användningen av strategierna.

Undersökningen genomfördes med hjälp av en enkätstudie, riktad till ett hundratal ungdomar i skolår nio på två skolor i Göteborg: i områdena Centrum och Askim.

Resultaten från undersökningen bekräftar att många ungdomar uppmärksammar risker för våld i vardagen och använder sig av flera riskreducerande och trygghetsskapande strategier. Att alltid ha sällskap av kompisar och att undvika centrala stan på kvällstid är exempel på strategier som är vanligt förekommande, medan beredskapsstrategier som att t ex bära vapen enligt svaren är ovanliga. Samtidigt visar resultaten på en del skillnader mellan tjejer och killar med avseende på strategianvändning, riskuppfattning och erfarenheter – men även på skillnader mellan ungdomar från de olika områdena.

Nyckelord: **Ungdomar, Våld, Risk, Strategi**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Bakgrund 3

2. Problemformulering	5
2:1 Syfte.....	5
2:2 Frågeställningar.....	5

3. Tidigare forskning.....6

4. Teoretiska utgångspunkter	8
4:1 Risk och social reflexivitet i det moderna samhället – A Giddens.....	8
4:2 Riskmedvetenhet i det sociala samspelet – E Goffman och E Anderson.....	9

5. Metod.....10

5:1 Undersökningens genomförande och etiskt hänsynstagande.....	10
5:11 En enkätstudie.....	10
5:12 Etisk problematik med valda målgruppen.....	11
5:2 Enkäten	12
5:21 Enkätkonstruktion, reliabilitet och validitet.....	12
5:22 Ytterligare etiska överväganden – i samband med enkätens utformning....	13
5:3 Urval och population.....	14
5:31 Urvalsmetod och skolor.....	14
5:32 Kontakt med skolorna.....	15
5:4 Analysmetod.....	15

6. Resultat och analys

6:1 Ungdomarna i undersökningen	16
6:2 Strategier – användning och attityder.....	17
6:21 Användningen av strategier.....	17
6:22 Attityders inverkan på användningen av strategier.....	18
6:3 Uppfattningar av risk för våld.....	20
6:31 Risk för våld.....	20
6:32 Riskuppfattningens inverkan på användningen av strategier.....	21
6:4 Erfarenhet av våld och rån, samt inblandning i bråk.....	21
6:41 Erfarenheter av våld och rån.....	21
6:42 Inblandning i bråk.....	22
6:43 Attityder till våld.....	23
6:44 Erfarenhetens inverkan på användningen av strategier.....	23

7. Sammanfattande diskussion.....24

Litteraturförteckning.....29

Bilagor

Bilaga 1	Tabeller och diagram
Bilaga 2	Mail till rektorer
Bilaga 3	Populärvetenskaplig framställning
Bilaga 4	Enkäten

1. BAKGRUND

Risk är idag ett begrepp som många människor är bekanta med då det används i allt högre utsträckning: i media, i politik såväl som bland allmänheten – ofta i samband med människors otrygghet och rädsla för brott – men också inom den samhällsvetenskapliga forskningen (Heber, 2008:9, Brå, 2007:16). Inom sociologin omnämns det moderna samhället ofta som ett risksamhälle där vi människor är tvungna att ständigt förhålla oss till olika risker, stora som små. Men det handlar också om att göra uppskattningar eller bedömningar av risker i vardagliga situationer. Detta menar sociologen Anthony Giddens är något som görs både medvetet och omedvetet och ligger till grund för människors vardagliga handlingar såväl som mer livsavgörande beslut (Giddens, 1991).

När människor gör riskbedömningar handlar det sällan om rena sannolikhetsberäkningar, utan även sådant som personers känslor och subjektiva uppfattningar om situationen som de befinner sig i påverkar hur ”farligt” något kan tänkas vara – och därmed hur personen uppfattar risk. När det kommer till människors uppfattningar av risker i samband med brottslighet och våld kan de tänkas påverkas av mediala bilder och av nyhetsrapportering, men även av hur personer i ens närhet talar om risker och våld (Heber 2008:12, Giddens 1991:38). Konsekvenserna blir att människors uppfattningar av risker inte alltid överrensstämmer med faktiska risker och att det kan skilja sig åt mellan olika människor. Risk kan dels handla om mer ospecificerat: ”risk för att utsättas för våld – generell”, men även om något som uppstår i specifika situationer i det vardagliga livet, t ex när en person går förbi en grupp ungdomar eller går hem ensam på kvällen. Riskbedömningarna här kan då tänkas gå till på andra sätt: enligt sociologerna Erving Goffman och Elijah Anderson genom att en person uppmärksammar sin omgivning och andra personer i dess närhet för att därefter kunna avgöra om allt är som ”vanligt” eller om det finns några ”varningssignaler” – som kan innebära en potentiell fara eller risk (Goffman 1971:239, Anderson, 1990).

Människors uppfattningar och medvetenhet om risker leder ofta till att de gör anpassningar i vardagslivet liknande försiktighetsåtgärder. Dessa talas ofta om som vardagsstrategier – eller sätt att minska risker och skapa trygghet på (Uhnoo, 2008:41-42). För att minska risker för våld kan människor t ex använda sig av strategier som att undvika platser som uppfattas som otrygga eller omge sig med vänner som kan fungera som skydd (Ibid:42, Brå 2007:90-93).

Mycket av den kunskap som idag finns om människors oro eller risker för att utsättas för brott och våld, är resultat av ett flertal (mestadels) kvantitativa trygghetsundersökningar som genomförts på både nationell och lokal nivå - t ex årliga Nationella Trygghetsundersökningen (Heber, 2008:9). Samtidigt grundas resultaten från de flesta av dessa studier på svar från vuxna människor, medan liknande undersökningar mer specifikt inriktade på barn och ungdomar är färre till antalet. Det finns dock en del tidigare kvalitativ forskning som handlar om ungdomar och våld och även några som tar upp användningen av olika strategier (Irwin, 2004, Uhnoo, 2008). Däremot saknas det kvantitativa undersökningar som dels kan beskriva hur användningen av olika strategier ser ut bland ungdomar, men också ge förklaringar, genom att undersöka de faktorer som påverkar strategianvändning. Förhoppningsvis kan denna – begränsade – undersökning bidra till en ökad förståelse av strategianvändning bland ungdomar i en urban miljö.

I undersökningen har ett antal avgränsningar varit nödvändiga. Bland annat innefattas här i riskbegreppet endast risker kopplade till våldsbrottslighet såsom fysiskt våld, samt rån och i viss mån även bråk. För ungdomar som grupp är utsattheten för olika former av våld statistiskt sett hög i jämförelse med andra åldersgrupper och risker för våld därmed relevant att undersöka (Brå, 2007:7-8). Våld är ett begrepp som används mycket brett, i denna studie handlar det om våld i vardagen, på allmänna platser och i en offentlig miljö. Fysiskt våld och rån (-försök) är de begrepp som används i denna studie, i viss utsträckning även våld i en mer öppen tolkning. Slutligen är samtliga ungdomar i undersökningen i 15-årsåldern och går i nionde klass.

2. PROBLEMFORMULERING

2:1 SYFTE

Syftet med detta arbete är att med hjälp av en mindre enkätstudie undersöka och jämföra om och i vilken utsträckning högstadieungdomar på två skolor i Göteborg uppger att de använder riskreducerande strategier – sätt att minska risker för våld och skapa trygghet i vardagen. Tanken är att ge en beskrivande bild men syftet är också att försöka nå en mer förklarande kunskap genom att undersöka hur strategianvändning (beroende variabel) korrelerar med faktorer som kön, erfarenheter av våld, riskuppskattningar och attityder till olika strategier (oberoende variabler).

2:2 FRÅGESTÄLLNINGAR

1. Hur ser användandet av olika typer av strategier ut bland högstadieungdomar? (*Enkätfrågorna 9, 13, 19, 27*)
 - a. Vilka typer av strategier säger sig ungdomarna använda sig av och i vilken utsträckning?
 - b. Finns det några könsskillnader?
2. Vilka är ungdomarnas attityder till strategierna och har dessa någon inverkan på hur användningen av strategierna ser ut? (*Fråga 12, 18*)
3. Vilka erfarenheter säger sig ungdomarna ha av våld och vilken betydelse har dessa för vilka strategier som används? (*Fråga 14-15, 20- 21, 24-26*)
4. Vilka uppfattningar om risker för våld återfinns hos ungdomarna och vilken betydelse har dessa för användandet av olika typer av strategier? (*Fråga 10, 11, 16-17*)

3. TIDIGARE FORSKNING

Det finns en hel del tidigare samhällsvetenskaplig forskning som behandlar ungdomars sätt att förhålla sig till våld. Några av studierna berör även de sätt på vilka ungdomar hanterar risker för våld i vardagen, däribland Irwin (2004) och Uhnöo (2008). Strategianvändningen har i dessa fall undersöks med hjälp av kvalitativa metoder och statistiska undersökningar som kvantitativt belyser omfattningen av ungdomars strategier saknas.

Förekommande strategier bland ungdomar

Tidigare undersökningar har uppmärksammat olika försiktighetsåtgärder, knep och tekniker som ungdomar uppger att de använder för att känna sig tryggare och minska risker för att utsättas för våld. Det rör sig om en stor mängd olika strategier som hos Uhnöo delas in i kategorierna *undvikande*, *beredskaps-*, *sociala* och *kognitiva* strategier. Undvikande strategier handlar precis som det låter om att ungdomarna undviker vissa platser som anses vara otrygga, eller undvikande av potentiellt farliga (ofta grupper av) personer eller situationer. Allt ifrån att ha följe med kompisar hem på kvällen till att umgås i större grupper räknas till sociala strategier. Ungdomar uppger sig även använda olika beredskapsstrategier som att t ex beväpna sig, att ha med sig föremål som i nödfall kan fungera som vapen, eller att lära sig slåss. Kognitiva strategier handlar om att ta en tanke- eller känslomässig kontroll över situationen, t ex genom att ”tänka bort rädslan” (Uhnöo 2008:41-42). Det är samtidigt viktigt att minnas att ovanstående indelning görs utifrån en grupp (Göteborgs-) ungdomars tal om strategier, vilket innebär att indelningen har stor relevans för denna undersökning men samtidigt är starkt kontextbunden, vilket påverkar resultatens generaliserbarhet. Även Irwin identifierar olika typer av strategier i sin studie, vilket styrker antagandet om att kategoriseringen är kontextbunden. I studien, som handlar om amerikanska ungdomars strategier mot våld, talar ungdomarna enligt Irwin om tre typer strategier: vända sig till kompisar, undvika platser samt undvika personer (Irwin 2004:466). Att indelningen i olika strategier skiljer åt mellan studierna är dock inget hinder för att här använda dem, då de inte motsäger varandra utan snarare bekräftar vilka strategier som ungdomar – i Sverige såväl som i USA – verkar använda sig av.

Bland ungdomarna de tidigare studierna verkar det även finnas föreställningar om vilka strategier som är bra att använda sig av, respektive mindre bra (Uhnöo 2008:49,52 och Irwin 2004:468). Det blir därför relevant att vid studien av ungdomars strategianvändning också undersöka deras attityder till de olika strategierna.

Risker och erfarenheter av våld

I Uhnoos studie synliggörs att uppskattningen av risker för våld skiljer sig åt mellan olika ungdomar och att riskbedömningar samtidigt i hög grad verkar vara subjektiva. En del ungdomar anser risken för våld vara större än andra och uppger sig antingen vara rädda att utsättas, eller orädda på grund av uppfattningen av att kunna hantera våldet. Ungdomarnas uppfattning av risker för våld påverkas även av antaganden om olika platser som "farligare" än andra (Uhnoo 2008:62). I samma undersökning skiljer sig även ungdomarnas riskbedömningar åt mellan tjejer och killar. Ungdomarna i studien talar om att killar och tjejer i olika grad riskerar att utsättas för olika former av våld – t ex att risken för misshandel är större för killar och för tjejer t ex risken för sexuellt våld. Det finns också en uppfattning om att tjejer inte kan försvara sig lika bra som killar (ibid: 25-26,47). Om det är så att unga tjejer och killar har olika bilder av vilka former av våld som de riskerar att utsättas för, borde det inte heller vara särskilt förvånande om det påverkar användandet av olika sorters strategier. I denna undersökning blir det därför relevant att undersöka hur användningen av strategier korrelerar dels med kön och dels med ungdomarnas uppskattning av risker för våld.

Irwin delar in ungdomarna i undersökningen i en hög-, medel- och lågriskgrupp – med avseende på deras direkta erfarenheter av våld samt vana av att vara inblandade i bråk (Irwin 2004:456). Irwin såg att ungdomar inom varje riskgrupp tenderade att använda sig av liknande strategier, medan det skiljde åt mellan riskgrupperna. I högriskgruppen var erfarenheten av våld stor och bråk vanligt förekommande. Möjligheterna att undvika våld var för dessa ungdomar i många fall svårt och deras strategier handlade ofta om att kunna försvara sig själva och sina vänner genom att inte sällan själva använda våld, samt att lita till skydd från vänner eller gäng. Ungdomarna i lågriskgruppen saknade egna erfarenheter av våld och risker för dem att hamna i våldsamma situationer var mycket liten. Många av dessa ungdomar kom från lugnare bostadsområden och hade möjlighet att på så sätt lättare kunna undvika våldsdrabbade platser eller områden, men trots detta uppgav många att de använde sig av strategier på grund av rädsla för våld. Ungdomar från medelriskgruppen hade en viss erfarenhet av våld och använde sig sällan själva av våld men desto oftare av strategier som att se till att ha många vänner och att hålla sig på "rätt fot med alla" (Irwin 2004:460-64). Med bakgrund i Irwins såväl som Uhnoos studie, är det därmed mycket sannolikt att ungdomars erfarenheter av våld korrelerar med användningen av strategier, vilket innebär att det skulle kunna vara en av de förklarande faktorerna även i denna studie.

4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

4:1 Risk och social reflexivitet i det moderna samhället – Anthony Giddens

Riskbegreppet används av flera sociologiska teoretiker i samband med det moderna samhällets utveckling och karaktär. Hos Anthony Giddens har begreppet en central betydelse för att beskriva hur människor i dagens samhälle organiserar sitt vardagsliv – där riskkalkylering har betydelse för mindre, rutinmässiga handlingar såväl som större och mer livsstilsavgörande beslut (Giddens, 1991).

Enligt Giddens har riskbegreppet fått en ny innebörd i samband med utvecklingen av vetenskapen och tekniken – det moderna samhällets kännetecken. Giddens menar att människor idag lever i en ”informationsålder” där det som anses vara kunskap snabbt förändras, vilket har inneburit att människor idag mer än tidigare tvingas att göra ständiga kunskapsrevideringar mot bakgrund av ny insamlad kunskap eller information. Detta är något som Giddens benämner som (social) reflexivitet och menar bidrar till att riskmedvetenhet blir något fundamentalt för människor i det moderna samhället. Att leva i ett s k risksamhälle innebär därför enligt Giddens att dagligen ha ”*en beräknande inställning till handlingarnas många möjligheter*”(1991:40) och att vara medveten om att tillfälligheter kan ha inverkan på våra aktiviteter. Giddens menar att allt mänskligt handlande karakteriseras av denna reflexiva medvetenhet, dels handlingar som görs medvetet men även de som görs på en s k ”praktisk medvetandenivå” och därmed ”icke-medvetet” – såsom vardagliga rutiner som ger struktur åt vardagen (Ibid, 1991).

En ständig reflexivt förhållningssätt handlar också om att människor inte kan lita till sina egna erfarenheter på samma sätt som tidigare och att avlägsna händelser (dvs andra människors erfarenheter) får en allt större betydelse för ”vardagsmedvetandet” – där media har en viktig roll. ”*Många av de händelser som skildras i nyheterna kan av individen upplevas som externa och avlägsna, men lika många tränger rutinmässigt in i de vardagliga aktiviteterna*” (ibid:38). Giddens talar även om en annan mycket intressant sida av riskklimatet, som innebär att människor aktivt söker upp risker, eller frivilligt utsätter sig för risker, som t ex att börja röka trots de kända hälsoriskerna, eller möjligtvis att medvetet vistas på platser eller i situationer där våld kan tänkas förekomma. Något som visar att risker ibland även kan ignoreras.

4:2 Riskmedvetenhet i det sociala samspelet – Erving Goffman och Elijah Anderson

Ett ytterligare perspektiv på riskmedvetenhet handlar om att se människors vardagliga aktiviteter och handlingar som sociala fenomen och som en del av det mänskliga samspelet. Risker i detta sammanhang utgörs då av konfliktfyllda eller hotfulla situationer som kan uppstå när människor interagerar med varandra. Sociologen Erving Goffman lägger särskild vikt vid människors förmåga att agera och utöva en kroppslig kontroll vid möten med varandra. Då en person i en situation uppfattar en fara – vilket kan jämföras vid en risk – används kroppsspråket och handlingarna som ett verktyg för att hantera faran. Hur personen bör agera, menar Goffman, är något som lärts in genom tidigare erfarenheter (Goffman, 1971).

Vad är det då som gör att människor uppfattar en specifik situation eller något i en persons beteende som riskfyllt? Enligt Goffman handlar det till stor del om de kroppsliga erfarenheter eller färdigheter som människor har lärt sig genom att uppleva liknande situationer, i kombination med en ständig uppmärksamhet på omgivningen. Goffman menar att människor lär sig sociala normer och ritualer att använda i möten med andra – i fokuserat samspel såväl som i flyktiga möten och på så sätt skapar rutiner för det vardagliga livet. När dessa används ger det människor en känsla av att allt är ”som vanligt” eller ”normalt” och en känsla av trygghet. På motsatt sätt väcker då ett avvikande beteende eller andra tecken som förknippas med tidigare erfarenheter av fara eller risk, ”varningssignaler” (1971: 239). Människor blir då på sin vakt och extra riskmedvetna. Goffmans perspektiv är därmed möjligt att tillämpa på användandet av riskreducerande strategier – vikten av att kunna läsa av andra människor och situationer som uppstår, för att avgöra hur man bör reagera eller besvara en handling.

En tredje sociolog, som delvis använt sig av Goffmans perspektiv är Elijah Anderson som studerat olika former av socialt samspel i urbana miljöer – särskilt vad som gör att människor uppfattar andra som hotande eller farliga, vilka ”varningssignaler” som finns. Men även vilka färdigheter som är extra viktiga att känna till i de offentliga urbana miljöerna – hur man är ”streetwise” (Anderson, 1990). Anderson menar, precis som Goffman, att människor skapar sig uppfattningar om andra genom att läsa av deras rörelser och kroppsspråk, men också att strukturella faktorer som kön, ålder och hudfärg är viktiga för hur människor definierar andra som antingen potentiellt farliga eller säkra. I denna undersökning där ungdomars uppfattningar av risker för våld – i främst den urbana miljön – undersöks, är Andersons arbete därmed relevant, men det är viktigt att vara medveten om den amerikanska kontexten som

med stor sannolikhet skiljer sig från en svensk och därmed innebär att Andersons teorier kan ha en begränsad tillämpning.

5. METOD

Undersökningen är en kvantitativ enkätstudie, riktad till ungdomar i nionde klass i Göteborg. Sammanlagt har 99 ungdomar från två skolor deltagit i undersökningen.

5:1 UNDERSÖKNINGENS GENOMFÖRANDE OCH ETISKT HÄNSYNSTAGANDE

5:11 En enkätstudie

Undersökningens problemformulering innebar att en kvantitativ enkätstudie var att föredra framför kvalitativa intervjuer. Med enkäternas hjälp blev det möjligt att skapa en bild av hur ungdomarna använder sig av strategier mot våld, samt att undersöka eventuella skillnader och samband mellan ungdomarna. Enkäterna gjorde det möjligt att göra jämförelser mellan i vilken utsträckning de använder olika sorters strategier, hur de uppfattar risker för våld i vardagen, samt vilka erfarenheter av våld de har. En undersökning som är utformad att ha en hög grad av standardisering, som här med strukturerade frågor, ökar möjligheten att göra tillförlitliga kvantitativa jämförelser (Trost, 2001:55-56). Då samtliga ungdomar i denna studie fick identiska frågor och påståenden att förhålla sig till kunde därmed den s k ”intervjuareffekten” uteslutas som förklaring till skillnaderna i ungdomarnas svar (Ejlertsson, 2005:12). Samtidigt måste det i resultaten räknas in möjligheten att ungdomarna uppfattar frågorna på något olika sätt beroende på deras förförståelse eller erfarenhet, vilket innebär att en viss felmarginal ändå måste tas med i beräkningarna.

Det är också viktigt att vara medveten om de begränsningar som användningen av kvantitativ metod i en undersökning kan medföra. Effekten av en förutbestämd frågeföjd, fasta svarsalternativ och få öppna frågor är att det resultat som studien ger begränsas till vad som ryms i enkäten och att statistiska undersökningar därmed tenderar att bli kunskapsmässigt breda, snarare än att gå på djupet. Detta behöver naturligtvis inte innebära att metoden är mindre lämplig: snarare kan det vara så att då en undersökning – likt denna – syftar till att översiktligt undersöka förekomsten av ett fenomen, är metoden den som kan ge den tydligaste överblicken (Trost, 2001:12-13).

Författaren valde att personligen medverka när enkäterna fylldes i av ungdomarna, eftersom detta både underlättade praktiskt för skolorna samt gav ungdomarna möjligheten att ställa eventuella frågor och få del av mer utförlig information av vad studien syftade till (något som också kan tänkas öka motivationen hos ungdomarna att delta). Det innebar också att författaren fick en ökad kontroll över att undersökningen gick till på ett tillförlitligt sätt, vilket bidrar till att stärka validiteten (Djurfeldt, 2003:108-109). I samband med undersökningen tydliggjorde även författaren att deras medverkan var helt frivillig och att det också fanns möjlighet för ungdomarna att om så önskas – välja att inte svara på vissa frågor

Frågor som handlar om sätt att skapa trygghet och skydda sig mot våld kan tänkas vara känsliga för en del ungdomar att besvara i exempelvis en gruppintervju, där gruppträck och förväntningar från kompisar också kan tänkas påverka svaren. En enkät kan därför med stor sannolikhet tänkas eliminera den eventuella effekten av gruppträck eller upplevda förväntningar om att t ex verka ”macho” – gentemot kompisarna – och därmed tänkas ge ett pålitligt svar. Samtidigt är det möjligt att ungdomarnas svar påverkas av att de vill/inte vill framställa sig själva på ett specifikt sätt vilket gör det viktigt att räkna med att en del av svaren kan ha en något bristande tillförlitlighet.

5:12 Etisk problematik med valda målgruppen

Eftersom undersökningen riktades till elever i skolår nio var jag tvungen att lägga större vikt vid etiska hänsynstaganden än vad som hade varit nödvändigt om målgruppen varit gymnasieelever. Detta med anledning av Vetenskapsetiska rådets riktlinjer för undersökningar med aktiva medverkande under 15 år där rekommendationerna lyder att målsmans godkännande bör inhämtas i dessa fall (Vetenskapsetiska rådet, 1990:5-6,9). Särskilt om undersökningen handlar om en ”känsligt ämne”, något risker för och erfarenheten av våld sannolikt kan anses vara. Då denna studie utfördes under höstterminen kunde det inte garanteras att samtliga hunnit fylla 15 år och därmed skulle det inte vara tillräckligt med enbart ungdomarnas eget godkännande. Problematiken handlade därför huvudsakligen om att väga dessa etiska riktlinjer mot studiens syfte och hitta lämpliga och etiskt försvarbara lösningar som inte gjorde det för omständigt för skolorna att delta.

Mot bakgrund av att Vetenskapsetiska rådets regler är riktlinjer lades stor vikt vid att bemöta dessa på bästa möjliga sätt och därmed ta hänsyn till individskyddskravet. Samtidigt behandlades reglerna som just riktlinjer i syfte att göra en så etisk försvarbar undersökning

som möjligt, men som även tar hänsyn till forskningskravet – att studien och kunskapsinsamlingen möjliggörs. Problematiken kring 15-årsgränsen löstes därför på följande sätt. Rektorerne informerades om behovet av målsmans medgivande och gavs ett förslag till hur de kunde göra på sina skolor: genom att i ett rutinutskick till elevernas föräldrar nämna enkätundersökningen, gavs föräldrarna individuell möjlighet att invända mot deltagande. Frånvaro av reaktioner var således att betrakta som ett medgivande. I ett av fallen tyckte rektorn att ett sådant brev skulle ”krångla till det” och då eleverna besvarat liknande enkäter tidigare, beslöts att enbart ha ungdomarnas och rektorns medgivande. Det hör också till att gränsen på 15 år enligt min mening inte bör tolkas för bokstavligt – att skillnad görs på dem som fyllt år eller ej den dag undersökningen genomförs – då man istället bör se niondeklassare som en grupp och som ”15-åringar” eftersom undersökningen görs det skolår de fyller 15. Det är viktigt att i första hand se till syftet med rekommendationerna som är att garantera att barn inte kommer till skada eller påverkas negativt av att medverka i en undersökning. Genom att hantera den etiska problematiken på nämnda sätt gjordes allt som var möjligt med hänsyn till undersökningens tidsmässiga omfattning.

5:2 ENKÄTEN

Enkäten omfattar 5 st A4-sidor inklusive ett följebrev och innehåller 28 frågor. Se bilaga 3.

5:21 Enkätkonstruktion, reliabilitet och validitet

Då det inte har gått att finna någon tidigare genomförd motsvarande enkätstudie utformades en helt ny enkät med frågor som operationaliseringar av undersökningens specifika problemformulering. Stor vikt lades vid att anpassa språket och frågeformuleringen till målgruppen. Som hjälpmedel användes här ungdomars egna begrepp och formuleringar som återfinns i tidigare forskningsrapporter (Uhnoo, 2008), samt tidigare enkätstudier som riktas till ungdomar (Sandin, 2005). Dessutom användes ett flertal metodböcker inriktade på enkätkonstruktion för att undvika vanliga misstag (Trost, 2001, Ejlertsson, 2005) samt en ”guide” för vad man bör tänka på vid trygghetsundersökningar (Heber, 2008). Enkäten prövades dessutom på en testperson i tjugofemårsåldern utan förkunskaper i vare sig sociologi eller kvantitativa metoder – för att kontrollera att frågorna var språkligt förståeliga. Enkäten anpassades efter kommentarer till hur frågorna skulle kunna förenklas eller förtydligas. Viktigt för undersökningens reliabilitet är att frågor görs enkla och entydiga, för att minimera risken att frågorna tolkas på olika sätt (Trost 2001:61, Ejlertsson 2005:99-100).

För att undersökningen skulle ha en hög grad av validitet lades mycket arbete på att göra så korrekta operationaliseringar som möjligt – d v s att enkätfrågorna konstruerades så att de med stor tillförsikt mätte det som var studiens specifika syfte. En av de operationaliseringar jag var tvungen att göra var att hitta synonyma begrepp till det teoretiska ”strategi” att använda i enkäten – t ex ”sätt att skydda sig mot”. I enkäten används begreppet ”våld” i en del frågor med avsikten att ungdomarna själva får avgöra vad de ser som våld. Parallellt används även begrepp som ”rån” och ”bråk” vilka är tänkta att kopplas till våldsbegreppet i analysen. Vid operationaliseringarna togs även hänsyn till att killar och tjejer kan tänkas relatera på olika sätt till en del begrepp som handlar om våld och frågornas svarsalternativ – både när det handlade om attityder till eller strategier mot våld – utformades att passa både tjejer och killar. Här var tidigare studier om ungdomars tal om våld särskilt användbart (Uhnöo, 2008).

Förutom att operationalisera nyckelbegrepp lades även vikt vid att skapa relevanta svarsalternativ för att kunna undersöka frekvenser. Tanken var att ha ett hanterligt antal alternativ som samtidigt skulle underlätta för ungdomarna att ge så exakta svar som möjligt. I en del frågor användes skalor från ”varje dag” till ”mindre än en gång om året”, i andra användes öppnare formuleringar som ”alltid”, ”ofta”, ”sällan” eller ”aldrig”. Risken med mer öppna formuleringar är att ungdomarna kan tolka alternativen något olika varandra, vilket skulle kunna minska reliabiliteten i svaren, men samtidigt är det möjligt att skapa en någorlunda generell bild.

5:22 Ytterligare etiska överväganden – i samband med enkätens utformning

Några av enkätens frågor skulle kunna vara känsliga för de ungdomar som eventuellt utsatts för våld, därför togs det stor hänsyn till att minimera denna risk i enkätens utformning. Det ställs heller inga frågor som kan påvisa att ungdomarna själva begått brott i form av att utsätta andra för våld, ett hänsynstagande som gjorts med avsikt att också minska känsligheten. Förutom detta planerades frågornas ordningsföljd noggrant: efter en första del med ”uppvärmningsfrågor” bl a om fritidssysselsättningar, placerades de ”lite tyngre” frågorna som handlade om våld i mitten av enkäten (May, 1997:136). Den sista delen gjordes med avsikt mer lättsam för att undvika att lämna ungdomarna med en känsla av osäkerhet eller oro efter att de fyllt i enkäten.

5:3 URVAL OCH POPULATION

5:31 Urvalsmetod, generaliserbarhet och val av skolor

Den främsta anledningen till varför ungdomar i nian – och inte gymnasieelever – valdes ut till studien var för att försöka undvika skolor med allt för breda upptagningsområden och istället nå ungdomar som bodde i samma stadsdel som skolan, detta med anledning av att en viktig jämförelsepunkt i undersökningen skulle vara den lokala kontexten. Tanken var att studien skulle innefatta ungdomar från minst fyra olika områden för att få ett så representativt urval som möjligt med hänsyn till studiens mycket begränsade omfattning. I kvantitativa studier används olika sorters urvalsmetoder men en av de vanligaste är att använda slumpmässigt urval då det ökar möjligheten till representativitet och därmed att kunna få generaliserbara resultat. Det är dock inte alla studier som lämpar sig för användningen av slumpmässigt urval och representativiteten i urvalet måste därför nås med hjälp av andra urvalsmetoder. En vanlig anledning är en studies begränsade resurser, eller som i detta fall att undersökningen har en begränsad tidsram där urvalet måste hållas inom en rimlig storlek (May, 1997:121). Tanken var därför att i denna undersökning använda ett klusterurval, där ungdomarna i Göteborg delades in i mindre områden efter stadsdel och skola, och göra ett urval från ett fåtal skolor.

När en undersökning likt denna ska göras, finns det dock ytterligare faktorer som påverkar urvalsmetoden och därmed även urvalet. Undersökningen är i hög utsträckning beroende av att skolorna både har möjlighet och intresse av att låta eleverna medverka. Sammantaget tillfrågades runt 20 skolor i olika områden i Göteborg, med resultatet att endast två av dessa valde att delta. En stor andel av de tillfrågade skolorna uppgav en ”enkättrötthet” som skäl till att inte medverka, andra skolor hade helt enkelt inte tid.

Ungdomarna i denna undersökning kommer alltså från två skolor i Göteborg – den ena ligger mitt i centrala stan, i stadsdelen Centrum, och den andra i ett område i västra Göteborg, i stadsdelen Askim. Skolan i Centrum har ett förhållandevis stort upptagningsområde, vilket kom att problematisera kopplingarna till den lokala kontexten en del. Generaliserbarheten kom också att bli nämnbart begränsad av att enbart dessa två skolor hade möjlighet att medverka – vilket resulterat i att urvalet inte är tillräckligt etniskt heterogent (stor andel svenskfödda ungdomar) och därmed representativt för ungdomar generellt i Göteborg.

5:32 Kontakt med skolorna

Enkäten skickades per mail till skolledningen på de utvalda skolorna tillsammans med ett informativt följebrev (Bilaga 2). I några fall kompletterades detta även av att rektorerna kontaktades per telefon för att ges en kortare introduktion av undersökningen på ett personligare sätt. Några dagar efter utskicket togs åter kontakt med rektorerna för vidare information om undersökningen och bestämmande av lämpliga tidpunkter för genomförandet.

5:4 ANALYSMETOD

Vid bearbetningen av enkätsvaren användes statistikprogrammet SPSS. För att göra materialet överskådligt och hitta eventuella samband skapades med hjälp av programmet ett flertal tabeller vilka signifikantstades (Djurfeldt, 2003). I ett första steg gjordes enkätfrågorna om till variabler och svaren från varje formulär kodades in. När variablerna fanns på plats blev det sedan möjligt att göra ett flertal körningar i programmet för att söka efter relevanta samband mellan materialets beroende- och oberoende variabler.

Sambandens styrka har räknats ut med hjälp av Gamma- och CHI-2test i SPSS. De redovisas efter följande skala, där P står för sannolikheten att slumpen skulle åstadkomma ett likadant samband – ju lägre värde på P desto starkare samband:

Ns = ingen signifikant skillnad

+ = $P < 0,1$

* = $P < 0,05$

** = $P < 0,01$

*** = $P < 0,001$

6. RESULTAT OCH ANALYS

Syftet med denna undersökning är att ge en beskrivande bild av ungdomars användning av olika sorters riskreducerande strategier, samt att undersöka hur användningen hänger samman med ungdomars erfarenheter av våld och uppfattningar av risker för våld.

Med bakgrund i tidigare forskning och teori har användningen av strategier i analysen behandlats som den beroende variabeln, medan faktorer såsom kön, ungdomars riskuppfattningar, attityder till strategierna, samt erfarenhet av våld behandlats som oberoende i förhållande till strategianvändningen.

6:1 UNGDOMARNA I UNDERSÖKNINGEN

Totalt svarade 99 ungdomar på enkäten. En person valde att inte delta i undersökningen redan innan enkäten delats ut. Vid inkodningen av enkätsvaren upptäcktes att 3 av ungdomarna inte svarat seriöst och dessa togs därför inte med vid analysen. Av de 96 ungdomar som resultaten baseras på kommer 78 st från en skola i centrala Göteborg, i stadsdelen Centrum och 18 st från en skola i västra Göteborg, stadsdelen Askim. Könsfördelningen bland ungdomarna i undersökningen var något ojämn med fler tjejer än killar: i undersökningen deltog 56 tjejer (58 %) och 40 killar (42 %).

Av ungdomarna är 91 födda i Sverige (95 %). Ungefär en femtedel (18 st) har en förälder med utländsk bakgrund och en tiondel (8 st) av ungdomarna har båda föräldrarna födda utomlands. Ungdomarna i undersökningen är därför att betrakta som en förhållandevis etniskt homogen grupp jämfört med populationen. Den främsta anledningen är att de skolor som undersökningen genomförts på har relativt få elever med utländsk bakgrund, vilket har att göra med de upptagningsområden skolorna har.

En övervägande majoritet (nästan $\frac{3}{4}$) av ungdomarna i undersökningen bor i villa, 69 st. Tretton ungdomar, ca en tiondel, bor i rad- eller flerfamiljshus och endast 11 st bor i lägenhet. Ett fåtal av ungdomarna bor på fler än ett ställe, då oftast i villa och lägenhet. Med hjälp av områdesbeskrivningar i enkäten (fråga 5) urskiljdes tre typer av bostadsområden: "Villaområde, bebyggelse" (57 %), "Villaområde, natur" (31 %) och "Höghusområde" (12 %). Signifikanta samband saknas både med avseende på kön och skola, däremot finns ett svagare samband mellan boende och etnicitet: en större andel av ungdomarna med

utrikesfödda föräldrar bor i höghusområde och en något större andel med svenskfödda föräldrar bor i villaområde, natur.

6:2 STRATEGIER – ANVÄNDNING OCH ATTITYDER

Ungdomarna i undersökningen fick ett antal strategier att förhålla sig till: dels undersöktes deras attityder till strategierna genom att ungdomarna fick svara på vilka de tycker är bra sätt eller inte att använda sig av (t ex fråga 12). Ungdomarna fick dessutom ange vilka av dessa strategier de själva använt sig av. Syftet var att kunna jämföra hur användandet av strategier stämmer överrens med ungdomarnas attityder till dem. De strategier som togs med i enkäten valdes ut bland de som ungdomar uppgett i tidigare undersökningar med syfte att representera de olika sorterna – *undvikande*-, *beredskaps*-, *sociala*- och *kognitiva strategier* – som tidigare undersökningar behandlat (Uhnoo, 2008). Undersökningen gör inte anspråk på att redogöra för alla förekommande strategier.

Strategi definierades i enkäten som ”vad du gör i riskfyllda situationer”, men delades dock upp på flera frågor: situationer som undviks (fråga 9), sätt att undvika våld (fråga 12), sätt att skydda sig mot att bli rånad (fråga 18), samt sätt att känna sig tryggare (fråga 27).

6:21 Användningen av strategier

Här redovisas strategierna indelade i ovannämnda kategorier: undvikande, sociala osv. Nedan följer en översikt av i vilken utsträckning ungdomarna i undersökningen använt sig av några av de olika strategierna (för fler strategier, se Bilaga 1, tabell 1):

	Användning Total (%)	Killar (%)	Tjejer (%)	Sign kön	Sign skola	Uppgift saknas, antal
SOCIALA STRATEGIER						
Ha sällskap av kompis (våld)	45 %	41 %	47 %	Ns	Ns	16
Undvika att gå hem ensam kvällen	45 %	33 %	54 %	**	Ns	0
UNDVIKANDE STRATEGIER						
Hålla sig inomhus (våld)	10 %	21 %	4 %	*	+	16
Undvika centrala stan när det är mörkt	47 %	41 %	50 %	Ns	+	2
Undvika platser i centrala stan	32 %	11 %	46 %	***	Ns	22
BEREDSKAPSSTRATEGIER						
Låtsas prata i mobil	44 %	24 %	55 %	**	Ns	16
Föremål att försvara sig med	11 %	19 %	12 %	Ns	Ns	16
Använda vapen	10 %	24 %	2 %	**	+	16
KOGNITIVA STRATEGIER						
Hålla sig lugn	48 %	48 %	47 %	Ns	Ns	16
Tänka bort rädsla	69 %	56 %	76 %	**	Ns	5

Resultaten visar här att det finns en stor variation i hur vanligt förekommande de olika strategierna är. En del strategier är ”vanliga” vilket här innebär att runt hälften, eller fler, av ungdomarna har använt sig av dem. Andra strategier bör istället räknas som ”ovanliga” då ca 10 % eller färre använt sig av dem. Resultaten visar också att det finns flera skillnader med avseende på kön och skola.

6:22 Attityders inverkan på användningen av strategier

Sociala strategier, som att ha sällskap med kompisar – dagtid såväl som på kvällen – är vanligt förekommande bland ungdomarna i undersökningen. Kompisars närvaro fungerar då både som skydd mot våld i allmänhet och mer specifikt mot rån. Det är ingen anmärkningsvärd skillnad mellan vare sig skolorna eller killar och tjejer, dock svarar något fler tjejer att de undviker att gå hem ensamma på kvällen (tabell 1). Förutom att vara en vanlig strategi, är sällskap med kompisar också ett sätt som nästan alla ungdomar tycker är bra för att undvika våld, då 98 % av dem som svarat valde ”alltid/ofta bra”.

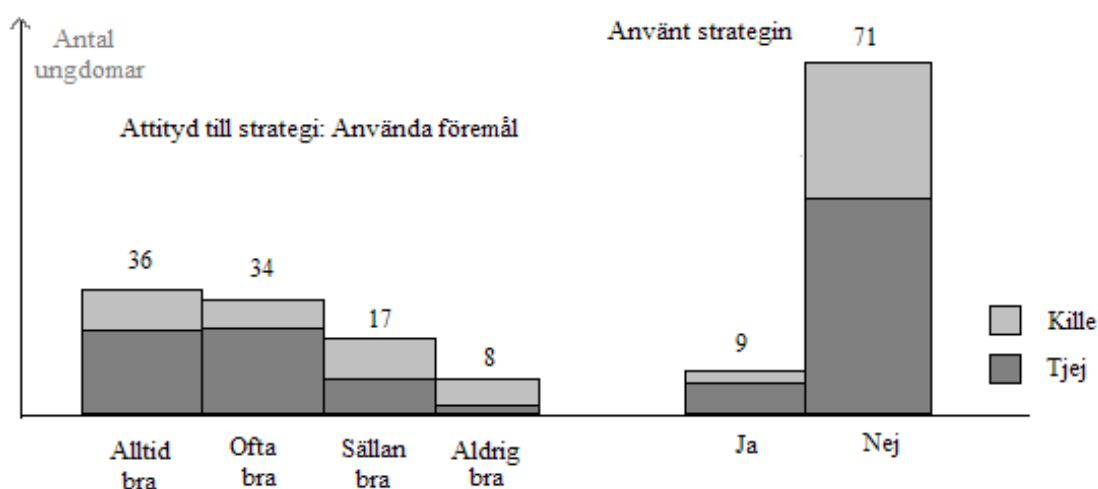
Andra vanligt förekommande strategier bland både tjejer och killar är att undvika centrala stan när det är mörkt och att undvika att prata med okända personer. Även kognitiva strategier som att tänka bort rädsla eller att hålla sig lugn hör till de vanligare strategierna.

Resultaten visar samtidigt att flera strategier används i olika utsträckning med avseende på kön (tabell 1). Att undvika platser i centrala stan är en vanlig strategi bland tjejer (46 %, 21 st) men ovanlig bland killar (11 %, 3 st). Att hålla sig inomhus som en strategi för att undvika våld är generellt sett ovanligt, men samtidigt som endast 4 % (2 st) av tjejerna uppger att de använt denna strategi är motsvarande siffra för killarna hela 21 % (6 st). Killar tycker samtidigt i klart högre utsträckning än tjejer att det är en bra strategi att använda sig av. Att låtsas prata i mobilen är en vanlig strategi bland tjejer, vilka också i större utsträckning än killar anser det vara en bra strategi mot våld (se tabell 1, 2).

Resultaten visar också att beredskapsstrategier som att ha med sig föremål att försvara sig med, av majoriteten anses vara ett bra sätt att använda sig av (Bild 1). Här finns det bland ungdomarna i undersökningen dels svaga tendenser att tjejer instämmer mer än killar och dels att ungdomar från Centrum instämmer i något högre utsträckning. Användningen av föremål att försvara sig med är enligt ungdomarna dock en ovanlig strategi som endast en tiondel av ungdomarna uppger sig ha använt – tjejer såväl som killar (tabell 1). Användningen av

strategin att ha ett vapen är också ovanlig, men visar samtidigt på intressanta resultat då det finns signifikanta samband med avseende på både kön och skola. Killar uppger i högre utsträckning än tjejer att de använt vapen: 24 % av killarna (7 personer) och 2 % av tjejerna (en person). Dessutom går samtliga som uppger att de använt vapen på skolan i Centrum (se tabell 1). Användningen av vapen liknar även ungdomarnas attityder till denna strategi där tjejer tenderar att i högre utsträckning än killar ta avstånd, samt att fler ungdomar i Centrum än Askim tycker att det är en bra strategi mot våld.

Bild 1

I de flesta fall liknar användningen av de olika strategierna ungdomarnas attityder till dem, dvs generellt sett anses de vanligt förekommande strategierna också vara bra sätt att använda för att minska risker för våld och omvänt. I något fall uppgav ungdomarna att de tyckte en strategi var bra, medan få använde sig av den: som t ex i fallet med användningen av (överfalls-) larm. Majoriteten ungdomar anser detta vara en bra strategi, något fler tjejer än killar – samtidigt som endast två personer, båda tjejer, uppger att de använt denna strategi (tabell 1).

Överlag svarar ungdomarna i undersökningen att tycker att de allra flesta av de strategier som tas upp är bra att använda. Samtidigt visar resultaten på att detta inte nödvändigtvis innebär att de har använt sig av dem själva. Detta visar på att det – för att kunna ge en rättvis bild av ungdomars användning av strategier – krävs såväl kvantitativa studier som diskursiva analyser.

Slutligen är det också av vikt att nämna något om resultaten där det skiljer åt signifikant mellan ungdomarna med avseende på skola. Det som är utmärkande är att i de fall där det skiljer åt handlar om att ungdomarna i Centrum tenderar att vara mer positiva till användningen av strategier generellt. Inga av de signifikanta sambanden tyder på motsatsen – att de i Askim har en mer positiv inställning till strategierna. Detsamma gäller även för användningen av strategier: i de fall där det skiljer mellan skolorna gäller det en högre användningsfrekvens hos ungdomarna i Centrum – förutom det enda fall som handlar om att undvika centrala stan när det är mörkt. Dessa resultat är givetvis intressanta att jämföra med ungdomarnas uppfattning av risker för våld såväl som med deras erfarenheter.

6:3 UPPFATTNINGAR AV RISK FÖR VÅLD

6:31 Risk för våld

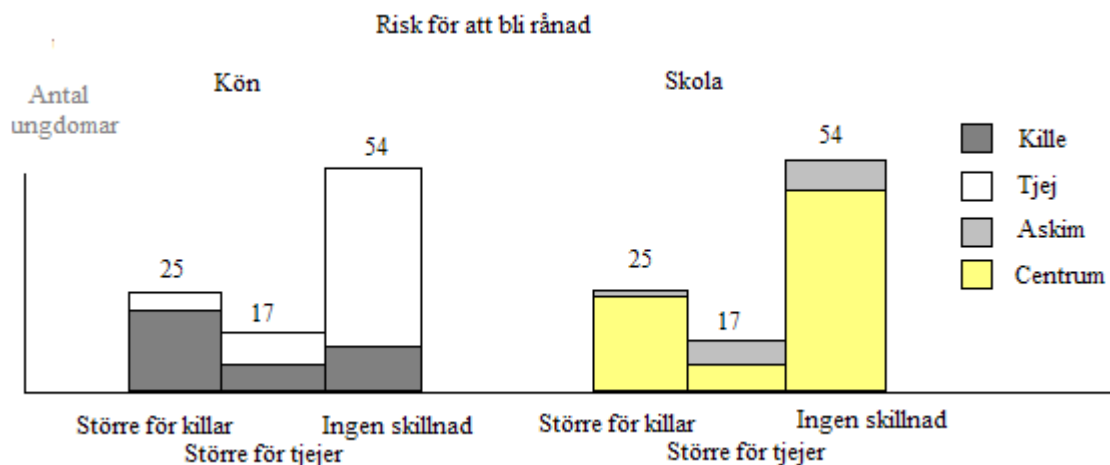
Ungdomarna fick svara på om de tror att det finns en risk för ungdomar att råka ut för våld och i så fall om risken är stor eller liten (Fråga 10). Endast en person svarar nej, 40 % svarar att risken finns men är liten och majoriteten – ca 60 % svarar att det finns en stor risk. Det skiljer sig inte nämnvärt mellan hur tjejer och killar svarar, inte heller med avseende på skola (se tabell 3).

Ungdomarna fick även några påståenden att förhålla sig till för att uppfattningarna om risken för våld skulle kunna specificeras. Ett av dessa var *risken för våld är större för killar än tjejer* (Fråga 11a). Resultaten visar på signifikanta samband med avseende på både kön och skola (tabell 3). Av killarna håller majoriteten med om påståendet, medan majoriteten av tjejerna tar avstånd. Ett något svagare samband återfinns även med avseende på skola, där fler ungdomar i Centrum håller med och fler i Askim tar avstånd. Ett annat påstående med intressanta samband är *tjejer kan inte försvara sig lika bra som killar* (Fråga 11b). Resultatet visar att nära 80 % av killarna håller med medan hälften av tjejerna gör det – fler tjejer tar också avstånd från påståendet (tabell 3).

Ungdomarna fick även uppskatta risken för att bli rånade och svara på om de trodde att risken är ”större för killar”, ”större för tjejer”, eller att det inte är någon skillnad (Fråga 16 och 17). Hälften av killarna tror att risken är större för killar, men majoriteten tjejer (70 %) svarar ”ingen skillnad”. Av de tjejer som tror att det finns en skillnad svarar fler att risken är större

för tjejer, än för killar. Ungdomarnas uppfattningar skiljer även åt mellan skolorna, då förhållandevis många i Askim anger att risken är större för tjejer.

Bild 2

6:32 Riskuppfattningens inverkan på användningen av strategier

Användningen av olika sorters strategier jämfördes med ungdomarnas uppfattning av risker – hur stor är risken för våld, störst risk för killar eller tjejer o s v? Resultaten visar inte på några signifikanta samband mellan hur stor risken anses vara och i vilken utsträckning ungdomarna använder strategier. När ungdomarnas attityder till ”risken för våld minskar om man är flera” och ”kompisar ska försvara/backa upp” jämfördes med användningen av strategier, för att testa om användningen av sociala strategier har ett samband med att risken antas minska med kompisars sällskap – upptäcktes ett svagt signifikant samband. De ungdomar som använt strategin instämde i högre utsträckning i påståendena. På liknande sätt jämfördes även användningen av undvikande-, kognitiva och beredskapsstrategier med ungdomarnas uppfattningar om risken för våld, men inga nämnvärda samband kunde upptäckas.

6:4 ERFARENHET AV VÅLD OCH RÅN, SAMT INBLANDNING I BRÅK

6:41 Erfarenheter av våld och rån

För att göra det möjligt att undersöka hur användningen av strategier påverkas av ungdomarnas erfarenheter av våld, fick ungdomarna svara på ett antal frågor om vad de själva varit med om. Två frågor som använts för att skapa en översiktlig bild av i vilken utsträckning ungdomarna har erfarenhet av våld är ”Har du själv blivit utsatt för våld det senaste året?” (Bilaga 3, fråga 14) samt ”Har någon försökt råna dig någon gång?” (fråga 20). Bägge

frågor hade svarsalternativen ”ja flera gånger”, ”ja en gång” och ”nej”. Resultatet från den första frågan – utsatt för våld – visar på att drygt en femtedel av ungdomarna utsatts för våld minst en gång under det senaste året. Resultatet visar även på ett signifikant samband med avseende på kön, där 35 % av killarna jämfört med ungefär 10 % av tjejerna blivit utsatta. Resultaten visar också på svaga tendenser mellan erfarenheten av våld och skola, där ungdomar i Centrum i något högre utsträckning än i Askim blivit utsatta (tabell 4).

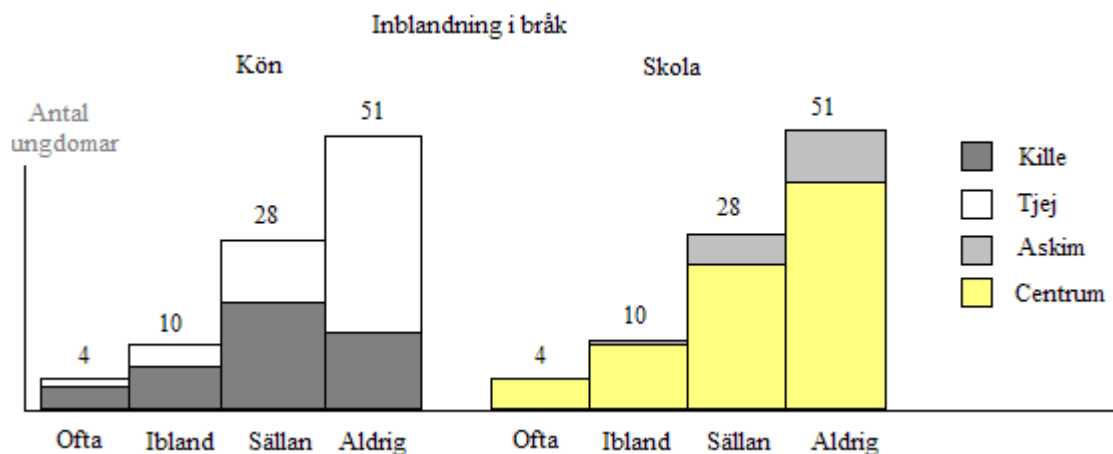
Resultatet på den andra frågan – erfarenhet av rån försök – är också intressant. Bland ungdomarna i denna undersökning finns det ett starkt signifikant samband med avseende på kön: där ungefär 90 % av tjejerna svarar ”nej”, medan motsvarande siffra för killarna är mindre 50 %. Majoriteten av killarna – 21 personer – uppger alltså att de utsatts för rån försök minst en gång. Av tjejerna har en liten grupp – 7 personer – utsatts för rån försök dock ingen vid mer än ett tillfälle. Resultatet visar även på ett signifikant samband med avseende på skola, då endast tre av personerna med erfarenhet av rån försök går på skolan i Askim och resterande på skolan i Centrum (tabell 4).

Platserna för våld och rån försök undersöktes också och resultaten visar att den allra vanligaste platsen för rån försök är ”i centrum”, följt av ”i ett annat område än där man bor”. För våld var den vanligaste platsen också centrum, men därefter i det ”egna området” (tabell 5).

6:42 Inblandning i bråk

Även ungdomarnas egna, såväl som deras kompisars erfarenheter av mildare former av våld – inblandning i bråk – undersöktes. Resultaten visar här på ett signifikant samband med avseende på kön, ej skola: Av killarna uppger att 25 st (71 %) att de varit inblandade i bråk, medan motsvarande siffra för tjejer är 17 st (33 %).

Bild 3

6:43 Attityder till våld

Hur ungdomarna förhåller sig till ett antal påståenden kring våld, kan troligtvis förklara delar av ovannämnda resultat. Bland ungdomarna i undersökningen finns det tydliga könsmissiga skillnader där killar tenderar att ha en mer tillåtande inställning till bråk, vilket gör det intressant att jämföra med avseende på användningen av de olika strategierna:

"Det är roligt att slåss" – killar instämmer i högre utsträckning än tjejer (***)

"Det är modigt att slåss" och *"Det är nödvändigt att slåss för att kunna försvara sig"*
– killar instämmer i högre utsträckning (+)

"Våld kan lösa problem" – liknande samband (*)

"Det är bättre att prata och reda ut saken än att slåss"
– tjejer instämmer i högre utsträckning än killar. (*)

6:44 Erfarenhetens inverkan på användningen av strategier

Användningen av olika sorters strategier jämfördes med ungdomarnas erfarenheter av våld eller rånförsök för att undersöka eventuella korrelationer. Resultaten visar även här på en rad intressanta samband. Resultaten visar på ett samband mellan användningen av undvikande strategier, t ex att undvika centrala Göteborg när det är mörkt – och erfarenhet av våld: strategin är vanligt förekommande bland ungdomarna i undersökningen, men de som har erfarenhet av våld har i högre utsträckning svarat att de aldrig eller sällan använder strategin. Även liknande samband finns gällande undvikande av (att prata med) okända personer.

Resultaten visar också på ett signifikant samband att de som har erfarenhet av våld också har en något högre användningsfrekvens av vapen. Detsamma (än mer signifikant) gäller för korrelationen erfarenhet och användningen av föremål att försvara sig med. Användningen av sociala strategier som att ta sällskap av kompisar – särskilt för att minska risken för rån – verkar också ha ett samband med tidigare erfarenheter: av dem som utsatts för våld är det ingen som svarar att de inte använt sig av strategin.

7. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Resultaten i denna undersökning bekräftar att det finns en stor medvetenhet hos ungdomar i Göteborg kring risker för våld i vardagen och många säger sig använda riskreducerande strategier i olika sammanhang. Samtidigt visar denna undersökning att det finns en del skillnader i användningen av strategierna med avseende på bl a kön, erfarenhet av våld, samt mellan skolorna.

Syfte, metod och val av teori

Syftet med studien var att undersöka och jämföra i vilken utsträckning ungdomar uppger sig använda olika riskreducerande och trygghetsskapande strategier i vardagen. Tanken var att också nå en mer förklarande kunskap om hur ungdomarnas erfarenheter av våld och uppfattningar om risker för våld hänger samman med användningen av olika strategier. Syftet var även att undersöka hur faktorer som kön, samt ungdomarnas attityder till strategierna påverkar användningen. Kvantitativ metod ansågs vara lämpligast för att besvara studiens syfte och frågeställningar, samt ge en mer allmän bild av strategianvändningen och undersökningen genomfördes med hjälp av en enkätundersökning på två skolor i Göteborg där ett hundratal ungdomar i nionde klass deltog.

Tidigare forskning visar att riskbegreppet kan vara särskilt betydelsefullt för att förstå strategianvändningen (Heber 2008, Uhnöo 2008, Irwin 2004). Användningen av strategier bland ungdomar är ett komplext fenomen att förklara och därför valdes som utgångspunkter en kombination av teorier på samhällsnivå – Giddens – och teorier på (social) samspelelsnivå – Goffman/Anderson. Tanken var att dessa perspektiv på olika sätt skulle kunna bidra till att förklara hur risker hanteras och bör förstås. Dock har det senare av perspektiven en något begränsad tillämpning dels på grund av att undersökningen är så pass begränsad i omfattning, att enkätens frågor inte räcker för att ge en bild av hur strategierna används, och dels på grund av begränsningar i och med valda metoden.

Generaliserbarhet och validitet

Att undersökningen har ett så representativt urval som möjligt är centralt för att utifrån resultaten kunna dra mer generella slutsatser. Möjligheten att kunna säga något om strategianvändningen för fler ungdomar än de som deltar i studien, beror därför mycket på hur urvalet ser ut – särskilt med tanke på att antalet ungdomar här är relativt litet. I denna

undersökning är ungdomarna med svensk bakgrund överrepresenterade i jämförelse med populationen ungdomar i Göteborg. Ett resultat av de båda skolornas upptagningsområden är att många av ungdomarna sannolikt kommer från liknande socioekonomiska förhållanden. Tanken från början var att ungdomar från fler områden i Göteborg skulle vara representerade, något som dock inte var möjligt eftersom endast dessa två skolor valde att delta. Det är därför troligt att resultaten sett något annorlunda ut med ett annat urval.

Användningen av strategier

Ungdomarnas svar visar på att de strategier som undersökts används i varierande utsträckning. Vanliga strategier som runt hälften eller fler av ungdomar uppger ha använt sig av är dels sociala strategier som att ha sällskap med kompisar, dels kognitiva strategier som att hålla sig lugn, och dels de undvikande strategierna: undvika centrala stan när det är mörkt och undvika att prata med okända personer. Andra strategier – som till exempel beredskapsstrategierna att bära vapen eller andra föremål med syftet att försvara sig med – är istället ovanliga då endast ett fåtal av ungdomarna uppger att de använt sig av dem. Resultaten visade också på flera könsmissiga skillnader i strategianvändningen: till exempel uppger killar i högre utsträckning än tjejer använt strategierna bära vapen och hålla sig inomhus – medan tjejer i högre utsträckning uppger att de använt strategierna undvika platser i centrala stan och låtsas prata i mobilen.

Ungdomarnas attityder till strategierna följer i de flesta fall hur användningen av strategier ser ut – ju positivare attityder desto vanligare – samtidigt finns det något undantag: I tidigare undersökningar nämner ungdomar att föremål att försvara sig med är en bra strategi (Uhnöo, 2008:48-49), något som även resultaten från den här undersökningen visar på, eftersom (majoriteten av) ungdomarna har en positiv attityd till denna typ av strategi. Detta kan då ge bilden av att det är en vanligt förekommande strategi bland ungdomar, vilket det inte är. Därför blir det också tydligt varför kvantitativa undersökningar behöver komplettera diskursiva analyser för att kunna ge en så rättvis bild av strategianvändningen som möjligt.

Å andra sidan räcker det inte att konstatera att det finns ett signifikant samband mellan strategianvändningen och ungdomarnas attityder, för att förklara sambandet (Djurfeldt, 2003:24). Vid analysen av ovan nämnda korrelation var attityderna oberoende variabler och användningen av strategierna beroende. Samtidigt är det möjligt att tänka sig ett omvänt förhållande, vilket då ger en ytterligare tolkningsmöjlighet. Antingen är det så att ungdomarna

har en uppfattning om hur bra en strategi är för att minska risken för våld och därför väljer att använda den. Eller så är ungdomarnas attityder ett sätt att erkänna och i efterhand legitimera deras användning av strategierna, vilket då innebär att det är användningen av strategier som har en inverkan på ungdomarnas attityder.

Beroende och oberoende variabler

På samma sätt är detta viktigt att vara medveten om även vid tolkningen av sambanden mellan strategianvändning och ungdomarnas erfarenheter av våld såväl som riskuppskattningar. Resultaten i den här undersökningen kan tolkas som att ungdomars erfarenheter av våld och rån i flera fall påverkar i vilken utsträckning ungdomarna använder sig av strategierna. Ett exempel är sambandet mellan en del undvikande strategier och erfarenheten av våld, som visar att de som har en tidigare erfarenhet – i lägre utsträckning uppger sig ha använt strategierna. Detta kan då tolkas som att en erfarenhet av våld gör ungdomarna mindre benägna att använda sig av undvikande strategier. Eller så görs strategianvändningen till den oberoende variabeln vilket då ger en mer sannolik tolkning: att de ungdomar som undviker olika riskabla platser eller situationer, undgår att utsättas för våld eller rån – vilket kan ses som en framgångsrik strategianvändning. En möjlig tolkning skulle här också kunna vara att en del ungdomar inte aktivt undviker våld och att de som en följd, oftare än andra också oftare hamnar i våldsamma situationer. Denna tolkning av resultaten får även stöd i tidigare forskning, hos både Uhnöo (2008) och Irwin (2004).

Ungdomarnas uppfattningar av hur stor risken för våld eller rån är, visade vid jämförelser med användningen av olika strategier inte på signifikanta korrelationer. Att användningen av olika strategier ser likadan ut oavsett om ungdomarna uppskattar risken för våld att vara stor eller liten, var först något förvånande. Samtidigt är detta något som skulle kunna förklaras mot bakgrunden av tidigare forskning. Det kan här, precis som i Uhnöos studie, handla om att vissa ungdomar uppfattar risken som stor men samtidigt ser sig själva som modiga och ”trotsande” av risker, medan andra som också anser risken vara stor, istället är försiktiga och använder strategierna i högre utsträckning (Uhnöo, 2008:62). Resultatet kan därmed tänkas vara en konsekvens av att ungdomarna i denna undersökning utgörs av en ”blandning av modiga och rädda”.

Även om det saknas samband mellan riskuppfattningar och strategianvändning, upptäcktes andra korrelationer, relevanta i sammanhanget: När ungdomarnas attityder till ”risken för våld

minskar om man är flera” och ”risken minskar med en stor kompiskrets” jämfördes med användningen av en social strategi – sällskap – var det möjligt att se att de ungdomar som använt strategin också instämde i högre utsträckning i påståendena. Detta skulle därmed kunna tolkas som att ungdomars riskkalkylering kan ha en inverkan på användningen av en del strategier.

”Riskgrupper” bland ungdomarna i undersökningen

Resultaten visar i denna undersökning på en del skillnader mellan ungdomarna från de olika skolorna med avseende på deras attityder till och användning av olika strategier, men också erfarenhetsmässigt. Ungdomarna från skolan i Centrum tenderar generellt att i högre utsträckning att använda sig av olika strategier, att ha en något mer positiv attityd till strategierna i undersökningen, samt att ha erfarenhet av rånförsök. Resultaten visar samtidigt att den vanligaste platsen för rånförsök är i centrum. Ungdomar från skolan i Askim vistas inte lika ofta i centrala stan och undviker även det i högre utsträckning, jämfört med ungdomarna från skolan i Centrum. Även om det kanske inte är möjligt att tala om en hög- respektive lågriskgrupp bland ungdomarna i undersökningen, liknande de i Irwins studie är dessa tendenser ändå intressanta att uppmärksamma. Elijah Andersons begrepp ”streetwise” – d v s att vara ”gatsmart” kan här vara tillämpligt och relevant: då ungdomarna från skolan i Centrum oftare är i centrala stan är det tänkbart att de kan bli tvungna att ha en extra stor riskmedvetenhet, vilket skulle kunna förklara varför de har en mer positiv attityd till strategierna samt i högre grad använder sig av dem.

Strategibegreppet

Begreppet ”strategi” kan lätt föra tankarna till medvetna och på förhand uttänkta handlingar. Samtidigt används det i denna undersökning, såväl som i tidigare forskning (t ex Uhnoo, 2008) även för mer eller mindre omedvetna handlingar i vardagens olika situationer. Det är därför viktigt att komma ihåg att strategier som ”sätt att minska risken för våld och skapa trygghet i vardagen” är ett vetenskapligt konstruerat begrepp.

Även om den här studien, liksom tidigare undersökningar, pekar på en medvetenhet hos många ungdomar av risker för våld och att de uppger använda sig av olika sätt för att känna sig tryggare, är det inte nödvändigtvis så att ungdomarna själva skulle använda begreppet strategi om sina handlingar. Problematiken med att använda sig av strategibegreppet för att förklara ett socialt fenomen blir därför att den kunskap som kan uppnås, riskerar att inte helt

överrensstämma med verkligheten. Samtidigt är detta ett problem som präglar all samhällsvetenskaplig forskning och inte bara när det gäller riskreducerande strategier. Det är viktigt att minnas att syftet med denna undersökning varit att *ge en beskrivande bild och försöka nå en mer förklarande kunskap* – om ett socialt fenomen – inte att ge anspråk på en fullständig förklaring eller beskrivning.

Fler etiska aspekter och avslutande kommentarer

Samtidigt som en undersökning om ungdomars strategianvändning kan anses vara viktig för att fylla ett kunskapsmässigt behov, finns det tyvärr även en baksida med att ytterligare uppmärksamma detta ämne, då ännu större fokus tenderar att hamna på risker för våld. Risken är därmed att undersökningen gör de ungdomar som redan har en stor medvetenhet kring risker för våld ännu mer medvetna, vilket i värsta fall skulle kunna ge upphov i en för ungdomarna negativ oro eller rädsla (Uhnoo, 2008:8). Även om strategianvändningen kan ha en negativ klang är det viktigt att komma ihåg att det i de flesta fall handlar om en sund riskmedvetenhet hos ungdomarna.

Då detta är en begränsad undersökning på flera sätt har det inte varit möjligt att täcka in alla relevanta aspekter. Det är troligt att viktiga förklaringsfaktorer saknas, t ex effekter av en bostadsmässig- eller etnisk segregation, vilket skulle kunna vara intressant att studera närmare. Samtidigt kan resultaten ge svar åt det som varit undersökningens syfte och frågeställningar och studien kan därmed tänkas ha bidragit till en någorlunda översiktlig bild av ungdomars strategianvändning.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Anderson, Elijah (1990), *Streetwise: Race, Class, and Change in an Urban Community*, The University of Chicago Press, Chicago
- Andersson, Björn (2002), *Öppna rum: om ungdomarna, staden och det offentliga livet*, Göteborg, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet: Göteborg
- Barnombudsmannen (2007), *BR 2007:02 Vem kan man lita på? Barn och unga berättar om brott*
- Brottsförebyggande rådet, Töyrä, Annika, Wigerholt, Jennie, Eriksson, Katarina (2008), *Rapport 2008:3, Nationella trygghetsundersökningen 2007*
- Djurfeldt, Göran, Larsson, Rolf & Stjärnhagen, Ola (2003), *Statistisk verktygslåda – samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*, Studentlitteratur, Lund
- Ejlertsson, Göran (2005), *Enkäten i praktiken*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund
- Ejvegård, Rolf (2003), *Vetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund
- Esaiasson, Peter m fl (2007), *Metodpraktikan*, Tredje upplagan, Nordstedts Juridik AB, Stockholm
- Giddens, Anthony (1991), *Modernitet och självidentitet*, Översättning: Sten Andersson, Bokförlaget Daidalos AB
- Giddens, Anthony (2001), *Sociology*, Third Edition, Polity Press, Cambridge, England
- Goffman, Erving (1971), *Relations in Public*, Allen Lane The Penguin Press, London
- Heber, Anita (2008), *En guide till trygghetsundersökningar*, Tryggare och Mänskligare Göteborg, Elanders, Göteborg 2008
- Irwin, Katherine (2004), "The Violence of Adolescent Life: Experiencing and Managing Everyday Threats", *Youth & Society*. Vol 35, nr4 s. 452-479
- Lee, Murray & Farrall Stephen (2009), *Fear of Crime: Critical Voices in an Age of Anxiety*, by Routledge-Cavendish, Abingdon, Oxon
- May, Tim (1997), *Samhällsvetenskaplig forskning*. Open University Press: Buckingham. Översättning: Sten Andersson. Studentlitteratur, Lund 2001
- Pain, Rachel (2001), "Gender, Race, Age and Fear in the City", *Urban Studies*. Vol 38, nr 5-6, s 899-913
- Reinecker, Lotte (2003), *Problemformulering*, Daleke Grafiska AB, Malmö

- Sandin, Ylva (2005), *Hur ser ungas attityder till eget och kamraters snatteri ut?* C-uppsats, Institutionen för socialt arbete, Stockholms Universitet
- Strömquist, Siv (2003) *Uppsatshandboken*, Hallgren & Fallgren Studieförlag AB, Göteborg
- Trost, Jan (2001), *Enkätboken*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund
- Uhnöo, Sara (2008), *Ungdomars tal om rädsla för våld*, Tryggare och Mänskligare Göteborg, Göteborgstryckeriet
- Vetenskapsetiska rådet (1990), *Forskningsetiska principer, inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Vetenskapsrådet
- Wagener, William E (2007), *Using SPSS for Social Statistics and Research Methods*, California State University, Bakersfield, SAGE Publications, Inc

BILAGA 1: TABELLER

TABELL 1: Användningen av strategier

	Användning Total (%)	Killar (%)	Tjejer (%)	Sign kön	Sign skola	Uppgift saknas, antal
SOCIALA STRATEGIER						
Ha sällskap av kompis (våld)	45 %	41 %	47 %	Ns	Ns	16
Ha sällskap av kompis (rån)	74 %	68 %	78 %	Ns	+	22
Undvika att gå hem ensam kvällen	45 %	33 %	54 %	**	Ns	0
UNDVIKANDE STRATEGIER						
Undvika stökiga platser (våld)	54 %	41 %	61 %	+	Ns	16
Hålla sig inomhus (våld)	10 %	21 %	4 %	*	+	16
Undvika prata med okända personer	47 %	41 %	52 %	Ns	Ns	1
Undvika åka kollektivt på kvällen	28 %	18 %	35 %	+	Ns	22
Undvika centrala stan när det är mörkt	47 %	41 %	50 %	Ns	+	2
Undvika platser i centrala stan	32 %	11 %	46 %	***	Ns	22
BEREDSKAPSSTRATEGIER						
Använda larm	3 %	0 %	4 %	Ns	Ns	16
Låtsas prata i mobil	44 %	24 %	55 %	**	Ns	16
Tänka på hur man klär sig	16 %	14 %	18 %	Ns	Ns	16
Föremål att försvara sig med	11 %	19 %	12 %	Ns	Ns	16
Använda vapen	10 %	24 %	2 %	**	+	16
KOGNITIVA STRATEGIER						
Hålla sig lugn	48 %	48 %	47 %	Ns	Ns	16
Tänka bort rädsla	69 %	56 %	76 %	**	Ns	5
Tänka att man kan försvara sig	67 %	63 %	70 %	Ns	Ns	5
Verka orädd	32 %	32 %	33 %	Ns	Ns	22

TABELL 2:

<i>Attityder till strategier</i>	<i>Sign Kön</i>	<i>Sign skola</i>
a. Gömma mobilen - bra mot rån	+	Ns
b. Inte dyra kläder eller saker - bra mot rån	**	Ns
c. Undvika platser i centrala stan - bra mot rån	Ns	Ns
d. Orädd - bra mot rån	*	Ns
e. Sällskap av kompisar - bra mot våld	Ns	Ns
f. Undvika stökiga platser - bra mot våld	Ns	Ns
g. Hålla sig inomhus - bra mot våld	**	Ns
h. Låtsas prata mobil - bra mot våld	**	Ns
i. Använda larm - bra mot våld	*	Ns
j. Hålla sig lugn - bra mot våld	Ns	Ns
k. Ha föremål att försvara sig med - bra mot våld	+	Ns
l. Använda vapen - bra mot våld	Ns	+

TABELL 3: Uppskattningar av risker:

a.			Kön		Total
			Kille	Tjej	
Tror du det finns en risk för ungdomar att råka ut för våld	Ja, stor risk	Antal	22	33	55
			55,0%	60,0%	57,9%
	Ja, liten risk	Antal	17	22	39
			42,5%	40,0%	41,1%
	Nej	Antal	1	0	1
			2,5%	,0%	1,1%
Total			40 (100%)	55 (100%)	95 (100%)

Signifikans: Ns

b.			Skola		Total
			Centrum	Askim	
Tror du det finns en risk för ungdomar att råka ut för våld	Ja, stor risk	Antal	46	9	55
			59,7%	50,0%	57,9%
	Ja, liten risk	Antal	30	9	39
			39,0%	50,0%	41,1%
	Nej	Antal	1	0	1
			1,3%	,0%	1,1%
Total			77 (100%)	18 (100%)	95 (100%)

Signifikans: Ns

c.			Kön		Total
			Kille	Tjej	
Risken för våld är större för killar än tjejer	Håller helt med	Antal	14	0	14
			36,8%	,0%	14,9%
	Håller med	Antal	14	15	29
			36,8%	26,8%	30,9%
	Håller inte riktigt med	Antal	9	33	42
		23,7%	58,9%	44,7%	
	Håller inte med alls	Antal	1	8	9
			2,6%	14,3%	9,6%
Total			38(100%)	56 (100%)	94 (100%)

Signifikans: ***

d.			Skola		Total
			Centrum	Askim	
Risken för våld är större för killar än tjejer	Håller helt med	Antal	13	1	14
			16,9%	5,9%	14,9%
	Håller med	Antal	25	4	29
			32,5%	23,5%	30,9%
	Håller inte riktigt med	Antal	34	8	42
		44,2%	47,1%	44,7%	
	Håller inte med alls	Antal	5	4	9
			6,5%	23,5%	9,6%
Total			77 (100%)	17 (100%)	94 (100%)

Signifikans: *

e.			Kön		Total
			Kille	Tjej	
Tjejer kan inte försvara sig lika bra som killar	Håller helt med	Antal	16	8	24
			41,0%	14,5%	25,5%
	Håller med	Antal	15	29	44
			38,5%	52,7%	46,8%
	Håller inte riktigt med	Antal	7	15	22
			17,9%	27,3%	23,4%
	Håller inte med alls	Antal	1	3	4
			2,6%	5,5%	4,3%
Total			39 (100%)	55 (100%)	94 (100%)

Signifikans: **

f.			Skola		Total
			Centrum	Askim	
Tjejer kan inte försvara sig lika bra som killar	Håller helt med	Antal	20	4	24
			26,0%	23,5%	25,5%
	Håller med	Antal	36	8	44
			46,8%	47,1%	46,8%
	Håller inte riktigt med	Antal	18	4	22
			23,4%	23,5%	23,4%
	Håller inte med alls	Antal	3	1	4
			3,9%	5,9%	4,3%
Total			77 (100%)	17 (100%)	94 (100%)

Signifikans: Ns

g.			Kön		Total
			Kille	Tjej	
Risken för att bli rånad	Större risk för killar	Antal	19	6	25
			47,5%	10,7%	26,0%
	Större risk för tjejer	Antal	8	9	17
			20,0%	16,1%	17,7%
	Ingen skillnad	Antal	13	41	54
			32,5%	73,2%	56,3%
Total			40 (100%)	56 (100%)	96 (100%)

Signifikans: ***

h.			Skola		Total
			Centrum	Askim	
Risken för att bli rånad	Större risk för killar	Antal	23	2	25
			29,5%	11,1%	26,0%
	Större risk för tjejer	Antal	9	8	17
			11,5%	44,4%	17,7%
	Ingen skillnad	Antal	46	8	54
			59,0%	44,4%	56,3%
Total			78 (100%)	18 (100%)	96 (100%)

Signifikans: **

TABELL 4: Erfarenhet av våld och rån:

a.			Kön		Total
			Kille	Tjej	
Blivit utsatt för våld senaste året	<i>Ja, flera gånger</i>	Antal	3	2	5
			7,5%	3,6%	5,2%
	<i>Ja, en gång</i>	Antal	11	5	16
			27,5%	8,9%	16,7%
	<i>Nej</i>	Antal	26	49	75
			65,0%	87,5%	78,1%
Total			40 (100%)	56 (100%)	96 (100%)

Signifikans: *

b.			Skola		Total
			Centrum	Askim	
Blivit utsatt för våld senaste året	<i>Ja, flera gånger</i>	Antal	5	0	5
			6,4%	,0%	5,2%
	<i>Ja, en gång</i>	Antal	14	2	16
			17,9%	11,1%	16,7%
	<i>Nej</i>	Antal	59	16	75
			75,6%	88,9%	78,1%
Total			78 (100%)	18 (100%)	96 (100%)

Signifikans: Ns

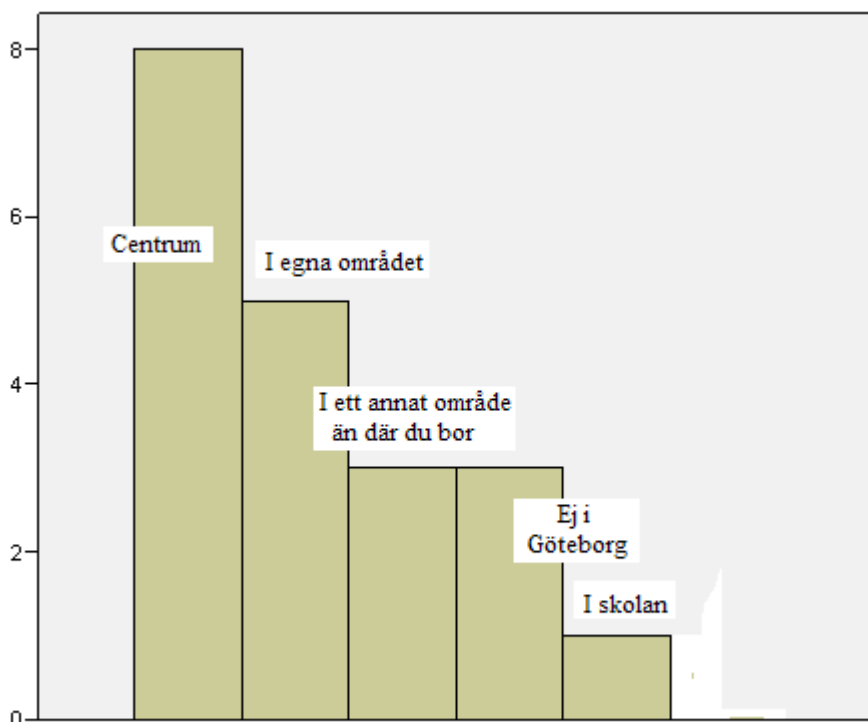
c.			Kön		Total
			Kille	Tjej	
Blivit utsatt för rån någon gång, erfarenhet	<i>Ja, flera ggr</i>	Antal	8	0	8
			20,0%	,0%	8,3%
	<i>Ja, en gång</i>	Antal	13	7	20
			32,5%	12,5%	20,8%
	<i>Nej</i>	Antal	19	49	68
			47,5%	87,5%	70,8%
Total			40 (100%)	56 (100%)	96 (100%)

Signifikans: ***

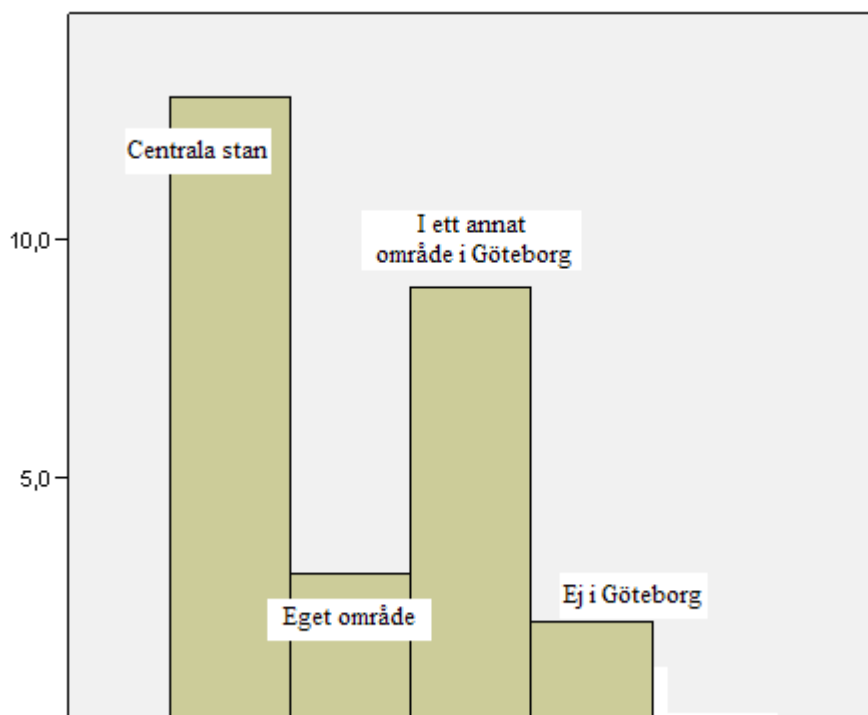
d.			Skola		Total
			Centrum	Askim	
Blivit utsatt för rån någon gång, erfarenhet	<i>Ja, flera ggr</i>	Antal	8	0	8
			10,3%	,0%	8,3%
	<i>Ja, en gång</i>	Antal	17	3	20
			21,8%	16,7%	20,8%
	<i>Nej</i>	Antal	53	15	68
			67,9%	83,3%	70,8%
Total			78 (100%)	18 (100%)	96 (100%)

Signifikans: +

5: Platser för våld och rånförsök

Plats där blivit utsatt för våld

Plats för rånförsök

BILAGA 2: MAIL TILL REKTORER

Hej!

Jag heter Ingrid och arbetar just nu med en studie där jag undersöker hur ungdomar på olika sätt hanterar oro och utsatthet för våld i vardagen. Många ungdomar säger sig uppleva en oro eller risk för att bli utsatta och använder sig av olika vardagsrutiner eller knep för att känna sig mer trygga: t ex genom att undvika vissa platser på kvällen eller att se till att inte gå/åka hem ensamma. Med en ökad kunskap på detta område är det bl a möjligt att ta fram medel för att hjälpa ungdomarna att känna sig tryggare.

Jag har sammanställt en enkät kring dessa frågor som ungdomar i årskurs 9 i några skolor runt om i Göteborg ska få besvara. Undersökningen kommer att mynna ut i en kandidatuppsats i sociologi.

Min fråga till Dig är om jag får komma och genomföra enkäten bland eleverna i skolår 9 på er skola.

Då det är en kortare enkät uppskattar jag att det tar ca 10-15 minuter för ungdomarna att fylla i och om det är möjligt skulle jag gärna vilja närvara vid ifyllandet och på så sätt även kunna besvara eventuella frågor.

Självklart kommer enkätsvaren att behandlas anonymt och min analys och redovisning av resultaten kommer naturligtvis inte att utpeka några individer eller någon specifik skola. Ni kommer också att få ta del av den färdiga kandidatuppsatsen.

Jag kommer gärna en dag då det passar er/eleverna bra. Bäst för min del skulle vara någon dag i vecka X. Om det inte ges tillfälle i alla klasser, kommer jag gärna till de klasser som kan.

Det skulle vara mycket värdefullt för min studie om dina elever har möjlighet att medverka. Jag skickar med enkäten som den ser ut nu, den kan komma att eventuellt förändras något. Jag kontakter dig inom ett par dagar för mer information innan du bestämmer dig och du får gärna ställa frågor då om det är något du undrar över.

Med vänlig hälsning, *Ingrid Schmidt*

Tfn: xxxx-xxxxxx

xxxxxxx@hotmail.com

BILAGA 3: POPULÄRVETENSKAPLIG FRAMSTÄLLNING

Brukar du undvika att visats på en del platser efter mörkrets inbrott, ser du kanske till att dina barn har sällskap hem från kvällsaktiviteterna, eller har du nyligen funderat på att skaffa ett överfallslarm? Om du svarar ja på någon av dessa frågor har du antagligen någon gång funderat över riskerna för att bli utsatt för någon form av våld – kanske inte att du tänker på det dagligen men möjligtvis har du befunnit dig i situationer där risken känts påtaglig. Eller kanske är du en av de personer som lever med en ständigt underliggande oro för att utsättas för våld.

Varje år genomförs i Sverige en omfattande undersökning om i vilken utsträckning människor känner sig trygga respektive oroliga för att utsättas för brott och våld. Resultaten från förra årets undersökning, Nationella Trygghetsundersökningen 2007, visar på att erfarenheter av våldsbrott är relativt vanligt förekommande bland den yngre befolkningen – d v s bland ungdomar – jämfört med befolkningen i övrigt. För att undersöka hur ungdomar i en storstadsmiljö upplever och uppger att de hanterar risker för våld i vardagen, har därför en studie med ett hundratal ungdomar från olika områden i Göteborg genomförts. Ungdomarna, som är i 15-årsåldern, har fått fylla i en enkät som handlar om vilka sätt som de tycker är bra att använda sig av för att minska risken för våld och för att känna sig tryggare. Ungdomarna har också fått svara på vilka av dessa sätt de själva har använt sig av och även om de någon gång har blivit utsatta för någon form av våld.

Resultaten från undersökningen visar på en rad intressanta samband mellan exempelvis ungdomarnas erfarenheter av våld och vilka sätt de säger sig ha använt. Det finns också flera tydliga skillnader mellan hur tjejer och killar svarat: bland annat i hur de upplever risker för våld, men också vad de gör för att känna sig tryggare. Dessa skillnader är även intressanta i ett längre tidsperspektiv, eftersom tidigare undersökningar liknande den här har visat på att en del av de sätten som används för att hantera våld, kan få oanade och rent av negativa konsekvenser.

Inom samhällsvetenskapen intresserar man sig ofta för vad som sker när människor möts, där ett område handlar om just vad som kan göra att människor känner sig otrygga eller uppfattar en situation som riskfylld. Samtidigt är det också möjligt att teoretiskt se på risker för våld som något typiskt för det moderna samhället där vi människor ständigt måste förhålla oss till olika experters varningar eller nyhetsrapportering i media och försöka skapa oss en bild av riskernas omfattning. Hur ungdomar uppfattar risken för våld blir därmed intressant att undersöka för att också försöka förklara samband och skillnader mellan ungdomarna. Detta och lite till är något som studien *Våld, risk och strategi – en kvantitativ undersökning av hur ungdomar i Göteborg hanterar risken för våld och skapar trygghet i sin vardag*, behandlar mer utförligt.